

CRKVA: MJESTO SPASA, IZVOR MIRA
„Teološki južnoevropski seminar Heidelberg V.“ u Solunu

Mladen KARADOLE

DESETGODIŠNJE EKUMENSKO NASTOJANJE

Bio sam u Heidelbergu 1970. Teološki istraživački rad me povezo s profesorima Teološkog (evangeličkog) fakulteta. Predložio sam prof. Friedrichu Heyeru da se nešto učini na ekumenskom području crkava u Njemačkoj i jugoistočnoj Evropi. Bilo bi to korisno i uspješno. Međunarodni okvir bi otupio oštricu što postoji unutar kršćanskih zajednica u pojedinim zemljama i ostvario povoljnu psihološku klimu za pozitivan dijalog. Bio bi ujedno ekumenski odjek i u Evropi. U Njemačkoj bi se više zbližili katolici i protestanti, utro bi se više put k jedinstvu.

Prof. F. Heyer je prihvatio taj prijedlog o ekumenskom centru u Heidelbergu i zajedničkom radu benediktinske opatije Neuburg i sveučilišta. Početkom ožujka 1970. sastali su se neki profesori u opatiji Neuburg (Ziegelhausen – Heidelberg) s opatom Albertom Ohlmayerom. Među njima je bio i vrlo uvaženi prof. E. Schlink, promatrač na II. vatikanskom koncilu. Načinjen je pripremi odbor na čelu s prof. F. Heyerom i zaključeno je da se održi teološki južnoevropski seminar u Heidelbergu, u rujnu 1971. U Heidelbergu je Martin Luther doktorirao; tu je prvi opat obnovljene opatije Neuburg (1928) bio Adalbert koji je 1948. umro i pokopan u Vršcu. Nisu li to znaci vremena? Prof. R. Slenczka, stručnjak za Rumunjsku i Istok, izrazio mi je svoju sumnju: „Balkan je tako raznolik.“ Odvratio sam mu: „Pokušajmo! Vrijeme je da idemo otvoreno k jedinstvu.“ Pripremi odbor se još sastao u svibnju 1971. u opatiji Neuburg.

Seminar Heidelberg I. održao se od 11–26. rujna iste godine. Sistematska tema je bila: *pomirenje*, a povijesna: profil južnoevropskih crkava i kultura. Odjek je bio velik među stručnjacima i širom publikom u Heidelbergu. Unaprijed je o seminaru bio obaviješten naš kardinal F. Šeper kao i kard. Jean Villot, državni tajnik u Vatikanu, koji se pismeno zahvalio (17.IX.1971.) i zaželio da sastanak najbolje urodi, potakne sudionike da bolje upoznaju povijest, više uzljube i revnije služe Crkvi. Zaista se može reći da su brojni delegati iz jugoistočne Evrope tražili i prilično našli zajednički rječnik i osjetili se u Heidelbergu kao kod kuće. Ovaj uspjeh je potaknuo da se nastavi s radom.

Seminar Heidelberg II. je bio također u Heidelbergu, i to od 19. I. – 1. II. 1974.: *posredovana objava* je bila sistematska tema, a povijesna: profil južnoevropskih crkava i kultura. Bila su dobro prihvaćena predavanja hrvatskih teologa, npr. prof. Ivana Goluba o J. Križaniću kao proroku ruskoga mesijanizma i prof. Ante Kusića o posredovanju kroz podzemnu Crkvu. Budući da se seminar već učvrstio, načinjen je stalni odbor i izabran je Heidelberg kao sjedište.

Seminar Heidelberg III. održao se u istom gradu od 6–17. IX. 1976. o temi: *Nacionalnost i univerzalnost Crkve*. Po običaju se govorilo i o profilu južnoevropskih crkava i kultura.¹ Tako će biti i ubuduće. Bili su prisutni gosti iz Evrope, Kopti iz Egipta i član indijske pravoslavne Crkve. Došlo je vrijeme da se seminari 1978. g. održi izvan Heidelberga, npr. u Rumunjskoj. Konačno je bila izabrana Jugoslavija.

Seminar Heidelberg IV. u Šibeniku, održan od 31. VIII. – 6. IX. 1978., protekao je vrlo dobro. Zaslužni su i biskup mons. J. Arnerić i episkopi Stefan i Nikolaj, kler i samostani, vjernici i narod. Sudionici su bili očarani ljepotom naše domovine i iskrenim, srdačnim prijemom. Tema je bila praktična: *Vjera na prijelazu u industrijsku dob*.²

Seminar Heidelberg V., održan u Solunu od 30. VIII. – 6. IX. 1980., okupio je brojne profesore i studente oko predmeta *Crkva: mjesto spasa, izvor mira*.³ Čudno, bilo je premalo Grka, iako je Solun bio izabran zbog ugleda što uživa grčka Crkva među pravoslavnim teolozima jugoistočne Evrope. U zadnji čas prije početka iskrsla je poteškoća. Neki Grci su krivo ocijenili prisutnost većeg broja teologa iz komunističkih zemalja i smatrali su to nepoželjnim. Valjda je zbog toga bilo zabranjeno poći na Atos, premda je guverner Atosa obećao u ožujku taj pohod sudionicima seminara. Ipak, seminar je bio uspješan. Bili su također predstavnici iz Etiopije, svi u potrazi za spasom i mirom. Naročito se za mirno odvijanje molitve i rada zalagao mjesni metropolit Dionizij. Bio je užitak promatrati solunske starine i slušati informacije o solunskom metropoliti – grčkom primasu koji je bio vikar apostolikosa u Rimu i sjećati se braće sv. Ćirila i Metoda.

Sve to svjedoči o jednoj Kristovoj Crkvi. Nije li sav ekumenski rad u tome da se ostvari ono što je nekad bilo, makar uz teškoće i nerazumijevanje? U tom su duhu bila i nastojanja kroz deset godina našega seminara Heidelberg.

CRKVA: MJESTO SPASA, IZVOR MIRA

Teolozi, evangelički, katolički i pravoslavni, osvjetlili su tajnu Crkve kao mjesto spasa i izvor mira. Evangelik prof. *Günther Schnurr* (Heidelberg) održao je

1 Usp. dr. Anđe Kusić, Međunarodni teološki simpozij o Crkvi, u *Služba Božja*, br. 2, 1978., str. 168–176.

2 Usp. dr. Ante Kusić, Međunarodni teološki simpozij o temi „Vjera u razdoblju prijelaza u industrijsko društvo”, u *Služba Božja*, br. 2, 1980., str. 180–191.

3 Obično se na seminaru upotrebljava njemački, izuzetno drugi jezici. Tema je, dakle, bila: Kirche – Ort des Heils, Quelle des Friedens.

uvodno predavanje *Utemeljena Crkva – Crkva što utemeljuje mir* (Gestiftete Kirche-friedensstiftende Kirche).

Isus iz Nazareta je utemeljio Crkvu kao ustanovu za spas čovječanstva, ali taj je Isus onaj koji je bio raspet i uskrsnuo, te je kao takav osnovao Crkvu – zajednicu svetih, tj. onih koji vjeruju u njega, Isusa Krista što se u čitavoj povijesti objavljuje kao Božja Riječ koja otkupljuje da eshatološki izvede taj otkup u punini. Sadržaj te otkupiteljske preobrazbe bio bi pomirenje s Bogom i ljudima, mir Cf. Rim 5,1 s.; 2 Kor 5,18–21. I zato je Isus Krist „naš jedini mir” (Ef 2,14). „izvor mira” (2 Sol 3,16). I izrazi kao spas i mir sinonimi su za opravdanje i izbjavljenje grešnika od samoubilačkog neprijateljskoga stava prema Bogu. U tom bi bila osobitost biblijsko – kršćanske vijesti o miru.

Crkva – *communio iustorum simul ac peccatorum* – iako je ovdje i u vremenu rastrgana i razlomljena, ipak je kao Kristovo Tijelo mjesto spasa gdje se naviješta mir u Isusu Kristu. U cjelini kao i u pojedincu – vjerniku ne samo da je otvorena miru, spremna za mir, kako je Luther preveo Mt 5,9 nego tvori mir, aktivno utemeljuje mir u narod Božje djece, postaje izvor mira u Isusu Kristu.

Značajno je za današnjicu da očajno i panično traži mir, ali dok su usta puna riječi o miru, srce i djela su puni mržnje. To bi bio đavolski krug! Može li se uopće razbiti? Mnogi filozofi i povjesničari odgovaraju: Na žalost, ne! Ipak, kršćani treba da oblikuju svjesnu i odgovornu zajednicu za izgradnju mira. Nema koristi da se netko skriva iza Kristova križa. Trebamo, ohrabreni prisutnošću uskrsloga Krista, konkretno raditi za mir pod vodstvom Duha Svetoga. Neotklonjiva je to odgovornost. Zabranjeno je rezignirati. Tako će Crkva Isusa Krista biti mirotvorna sol, svjetlost narodima što pokazuje Boga mirotvorca i njegove radikalno-osloboditeljske milosti.

Prof. *Hans Dieter Dopmann* (Istočni Berlin) ocrtao je kršćane u službi mira u povijesti i danas. *Mladen Karadole* je prikazao pokrete i ustanove za mir kod katolika, kao što su npr. Pax Christi, Sveučilište mira što ga je osnovao dominikanac-nobelovac Dominique Pire 1960. u Huyu (Belgija), Sveučilišni dani mira u Belgiji, papinska komisija „Iustitia et Pax” i Svjetska konferencija religija za mir u kojoj dosta sudjeluju katolici. Prof. *Ivan Pančovski* (Sofija) proširio je uvid govoreći o situaciji u Istočnoj Evropi. Spomenuo je Berlinsku konferenciju katolika iz Evrope, Kršćansku konferenciju za mir (Prag) i Kongres zastupnika svjetskih religija za mir (Moskva). U vrlo živopisnoj diskusiji podvučeni su različiti društveno – politički konteksti u Zapadnoj i Istočnoj Evropi i različiti putovi rada za mir.

Zanimljiva su bila predavanja o odnosu i utjecaju bogoslužja na mir. Prof. *Ante Kusić* je tumačio tekstove u katoličkom bogoslužju otkrivajući njihovu vitalnost i suvremenost, a dr. *Karl Ch. Felmy* (Erlangen) u liturgiji sv. Bazilija i sv. Križostoma.

Po običaju, i ovaj seminar je obradio povijesni profil Crkava u Jugoistočnoj Evropi u vezi s osnovnom temom o spasu i miru. Prof. *Michael Bucsay* (Budapest) govorio je o spasiteljskom djelovanju Crkve, napose reformirane kod Mađara. Prof. *Ivan Pančovski* ocrtao je duhovni život u bugarskoj tradiciji i sadašnjosti. Prof. *Dimitrije Dimitrijević* (Beograd) portretirao je mirotvorce među srpskim

svecima, a prof. *M. Pacurariu* (Sibiu) među rumunjskim. Naš slavist prof. *Josip Matesić* (Mannheim) prikazao je ekumenski rad Hrvata Krste Pejkića prema njegovoj raspravi *Zrcalo istine*, Venecija, 1716, ; prof. *Vicko Kapetanović* (Makarska) osvrnuo se kratko na ulogu franjevaca u Bosni i Hercegovini pred oslobođenjem od turskoga jarma. Povjesničar *Athanasios Angelopoulos* (Solun) opisao je crkvenu ulogu Soluna, a prof. *F. Heyer* njegov utjecaj na jugoistočnu Evropu. Naravno, bilo je različitih i oprečnih tumačenja u povijesno-crkvenom mozaiku naroda Balkana, ali je bio prisutan duh dijaloga kod sudionika kako bi dokaz nadvladao osjećaj i u prijateljstvu se našla istina.

Solun je važan patristički centar. Institut Moni Vlattadon je otvorio sudionicima svoje patrističko bogatstvo. Tu je *Georgios Marselos* (Solun) održao predavanje o razumu i njegovim granicama prema sv. Baziliju, a prof. *A. M. Ritter* (Marsburg) o monaštvu kao karizmatičkom pokretu kod tri Kapadoćanina.

Seminar se praktično završio pohodom samostanima Meteori, nedaleko Atene, ili istraživanjem u Marmaresu na poluotoku Sitonia.

ZAKLJUČAK

Evropski ekumenski vrhunski sastanak, prvi nakon reformacije, održao se u Chantillyu (Francuska) od 10. do 13. travnja 1978., o predmetu: Jedinstvo prema Kristovoj molitvi – da svi budu jedno... da svijet vjeruje da si me Ti poslao (Iv 17,21). Raspravljalo se o tom jedinstvu, ali i o miru. Paul Huot–Pleuroux je dobro zapazio da se naglasila sadržajna sličnost jedinstva i mira. Božji su to dari...: „Ne može se samo težiti za jedinstvom Crkava u sebi. Svi kršćani treba da svjedoče za mir u svijetu u kojem žive.”⁴

Teološki južnoevropski seminar Heidelberg V. htio je biti i prilog jedinstvu Crkava i prilog miru, jer je Crkva Isusa Krista, prema zamisli svoga osnivača, uvijek mjesto spasa i izvor mira, pa tako i danas.

4 Travailler pour l'unité et pour la paix, Paris, Editions du Centurion, 1978, str. 13.